

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
терапії, фармакології,
клінічної діагностики та хімії**

Улько Л.Г.

«03» 05 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

П.13 ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН

Спеціальність: 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Освітня програма: «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Факультет: ветеринарної медицини

Робоча програма з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин» для студентів за спеціальністю 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Розробники:

доктор ветеринарних наук, професор
кандидат ветеринарних наук, доцент

Улько Л.Г.
Мусієнко О.В.

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії

Протокол від «3» 05 2020 р. № 14

Завідувач кафедри терапії,
фармакології, клінічної діагностики
та хімії

(підпис) (Л.Г. Улько)
(прізвище та ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Декан факультету
ветеринарної медицини

О.Л. Нечипоренко

Методист відділу якості освіти,
Ліцензування та акредитації

(Ф.І.П. Заремко)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 06.07. 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни денна форма навчання	
		Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 21 Ветеринарія» (шифр і назва)
Спеціальність: 212 «Ветеринарна санітарія, гігієна і експертиза»			
Модулів – 2	Спеціальність: 212 — «Ветеринарна санітарія, гігієна і експертиза»	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 2		2020-2021	
Індивідуальне науково-дослідне завдання:		Курс 3	
		Семестр 6	
Загальна кількість годин - 90		Лекції	
		16 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента - 2	Освітній ступінь магістр		
	Практичні, семінарські		
	32 год.		
	Лабораторні		
	-		
	Самостійна робота		
	42 год.		
Індивідуальні завдання:			
_____ год.			
Вид контролю:			
залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - **48 / 42 (53/47)**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни (витікають із освітньо-професійної програми)

Мета: Вивчення дисципліни є оволодіння студентами теоретичними і практичними знаннями з вивчення основних внутрішніх хвороб тварин їх етіології, патогенезу, симптомів, перебігу, діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики.

Завдання:

–вивчення основних причин хвороб внутрішніх органів та факторів, що сприяють їх виникненню;

–вивчення розвитку патологічного процесу, тобто патогенезу, за внутрішніх хвороб тварин;

–на основі даних анамнезу, результатів клінічного, лабораторного та інших спеціальних методів дослідження хворих тварин уміти поставити діагноз хвороби, у тому числі за субклінічного перебігу.

–навчити студентів аналізувати зміни різних показників крові, сечі, вмісту рубця та інших біологічних субстратів з метою глибокого проникнення в суть патологічного процесу та діагностування внутрішніх хвороб, контролю за їх розвитком та виясненням прогнозу;

–навчити студентів правильно визначати комплекс лікувальних заходів (дієто- і фізіотерапія, етіотропна і патогенетична терапія) та обґрунтовувати їх фармакодинаміку за конкретної хвороби, правильно вводити ліки, контролювати процес одужання або своєчасно виявляти нові ускладнення;

–навчити студентів розробляти і впроваджувати в практику комплекс загальних профілактичних заходів з метою попередження виникнення внутрішніх хвороб, а в разі їх появи - подальшого поширення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- загальну профілактику внутрішніх хвороб тварин;
- методи дослідження хворих тварин;
- методи і техніку введення лікарських речовин;
- види і методи терапії;
- нозологію внутрішніх хвороб;
- етіологію, патогенез, етапи побудови діагнозу, синдроматику хвороб, методи діагностики, лікування і профілактики внутрішніх хвороб тварин;

уміти:

- володіти технікою застосування основних та спеціальних методів дослідження та надання лікувальної допомоги;
- виконувати лабораторні методи дослідження крові, сечі, молозива, молока, калу, вмісту передшлунків;
- аналізувати одержані результати досліджень, їх причини, діагностичне і прогностичне значення;
- діагностувати хвороби, назначати і проводити лікування;
- організовувати заходи щодо профілактики внутрішніх хвороб тварин.

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджено на засіданні кафедри терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії, протокол № ____ від « ____ » _____ 2020 року (апробація програми)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальна профілактика і терапія внутрішніх хвороб тварин

Тема 1. Основи загальної терапії внутрішніх хвороб

Вступ. Предмет, зміст і методи вивчення навчальної дисципліни, її структурно - логічна схема, значення у формуванні лікаря ветеринарної медицини. Основні етапи розвитку вчення про внутрішні хвороби тварин. Внесок вітчизняних і закордонних учених у розвиток науки про внутрішні хвороби тварин. Види навчальної діяльності, навчальних занять, індивідуальних завдань самостійної роботи студентів і форма контрольних заходів з навчальної дисципліни. Рекомендований перелік джерел літератури.

Правила, види і методи терапії. Етіотропна терапія: суть та різновиди. Ознайомлення з методами етіотропної терапії. Протимікробні препарати. Ознайомлення з правилами застосування протимікробних препаратів. Специфічна терапія. Застосування засобів специфічної терапії. Фаготерапія. Інтерферонотерапія. Побіотикотерапія. Антидототерапія.

Патогенетична терапія: суть і різновиди. Ознайомлення з методами патогенетичної терапії. Терапія, що регулює нервово-трофічні функції. Проведення новокаїнових блокад за внутрішніх хвороб тварин. Неспецифічна стимулювальна терапія: різновиди і механізм дії. Імуностимулювальна терапія.

Замінна терапія. Ознайомлення з методами замінної терапії. Вітаміно- і ферментотерапія. Гормонотерапія. Застосування мінеральних елементів за внутрішніх хвороб тварин.

Симптоматична терапія.

Методи терапії: дієтотерапія, фармакотерапія, фітотерапія, апітерапія.

Фізіотерапія. Класифікація методів фізіотерапії та основні механізми біологічної дії. Світлолікування. Електротерапія. Інгаляційна терапія. Гідротерапія.

Ознайомлення з технікою безпеки при дослідженні і лікуванні тварини.

Вивчення методів введення лікарських препаратів.

Тема 2. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин

Аналіз годівлі тварин і якості кормів. Режим і гігієна годівлі. Антипоживні речовини (антиаліментарні, інгібітори протеаз, антивітаміни, антимінеральні). Токсичні речовини кормів: глікозиди (нітро- і тіоглікозиди, сапоніни, поліфенольні сполуки). Утримання тварин. Профілактика хвороб у стійловий та пасовищний періоди.

Застосування засобів хімічного і мікробіологічного синтезу для профілактики внутрішніх хвороб тварин.

Тема 3. Диспансеризація сільськогосподарських тварин, її теоретичні основи, етапи та завдання.

Диспансеризація: теоретичні основи і практичні аспекти. Етапи та завдання диспансеризації. Особливості диспансеризації тварин різних видів та статевих груп.

Диспансеризація корів і нетелей. Диспансеризація молодняка великої рогатої худоби у різні періоди вирощування.

Диспансеризація овець. Диспансеризація коней. Диспансеризація свиней.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Хвороби внутрішніх органів. Хвороби серцево-судинної системи

Тема 1. Хвороби перикарда

Ознайомлення з основними симптомами і синдромами за хвороб серцево-судинної системи. Гостра та хронічна серцева недостатність. Хвороби перикарда. Травматичний перикардит. Диференціальна діагностика травматичного перикардиту і ретикулоперитоніту. Лікування та профілактика хвороб перикарда. Гідроперикард, диференціальна діагностика перикардиту.

Тема 2. Хвороби міокарда і ендокарда

Хвороби міокарду: міокардит, міокардіодистрофія, міокардіофіброз (міокардіосклероз), міокардіодистрофія, інфаркт міокарда, розширення серця, кардіоміопатія. Диференціальна діагностика міокардіодистрофії. Диференціальна діагностика міокардіодистрофії і міокардиту. Лікування тварин з ураженням міокарда.

Хвороби ендокарда: ендокардит, пороки серця. Диференціальна діагностика хвороб ендокарда. Розгляд історії хвороби. Гіпертензія, її причини і діагностика.

Хвороби судин: артеріосклероз і тромбоз.

Хвороби дихальної системи

Тема 1. Хвороби верхніх дихальних шляхів

Класифікація хвороб системи дихання, їх поширення. Риніт. Кровотеча з носа. Гайморит. Фронтит. Аероцистит. Ларингіт. набряк гортані. Трахеїт. Бронхіальна астма. Бронхіт. Дослідження тварин у разі кровотечі з носа, за риніту, ларингіту, набряку гортані, трахеїту, бронхіту.

Тема 2. Хвороби легень і плеври

Пневмонії: визначення, класифікація за етіологією, характером ексудації і ступенем ураження легеневої тканини.

Катаральна бронхопневмонія: визначення, етіологія, патогенез, симптоми. Визначення етіології крупозної, аспіраційної і ателектатичної пневмоній та їх диференційна діагностика від катаральної бронхопневмонії та бронхіту. Лікування і профілактика пневмоній молодняку.

Крупозна пневмонія. Ателектатична пневмонія. Метастатична пневмонія. Гіпостатична пневмонія. Аспіраційна пневмонія. Гнійно-некротична пневмонія, гангрена легень. Дослідження хворих тварин. Ознайомлення з діагностичними методами за пневмоній. Розробка лікувально-профілактичних заходів за хвороб легень запальної природи. Надання лікувальної допомоги тваринам за пневмонії. Розгляд історії хвороби.

Гіперемія та набряк легень. Альвеолярна та інтерстиціальна емфіземи легень. Легенева кровотеча.

Хвороби плеври. Плеврит: етіологія, патогенез, симптоми, діагностика і лікування. Гідроторакс, пневмоторакс. Дослідження хворих тварини. Розгляд історії хвороби.

Хвороби системи травлення, печінки і жовчних шляхів

Тема 1. Хвороби системи травлення

Класифікація хвороб системи травлення.

Хвороби ротової порожнини, глотки та стравоходу. Стomatит. Фарингіт. Параліч глотки. Запалення стравоходу. Розширення стравоходу. Звуження стравоходу. Закупорення стравоходу. Параліч стравоходу. Спазм стравоходу.

Хвороби передшлунків і сичуга. Гіпотонія рубця. Ацидоз рубця. Алкалоз рубця. Переповнення рубця. Парез рубця. Паракератоз рубця. Румініт. Гостра тимпанія рубця. Ретикуліт. Травматичний ретикуліт і ретикулоперитоніт. Закупорення книжки. Зміщення сичуга і запалення сичуга, синдром Гофлюнда.

Хвороби шлунка і кишок: гастрит, гастроентерит, виразкова хвороба шлунка, ентероколіт.

Хвороби шлунка і кишок з синдромом кольок: класифікація, основні симптоми, методи діагностики, принципи лікування. Розширення шлунка. Хімостаз. Копростаз. Ентералгія. Метеоризм. Обтурація кишечника. Механічна непрохідність: перекручування і заворот кишок, защемлення, інвагінація і зміщення кишок. Тромбоемболія брижових артерій.

Оформлення і розгляд історії хвороби, встановлення діагнозу, призначення лікування.

Надання лікувальної допомоги за хвороб шлунково-кишкового тракту. Розробка лікувально-профілактичних заходів за хвороб шлунково-кишкового тракту.

Тема 2. Хвороби печінки, жовчних шляхів та очеревини

Класифікація хвороб печінки та жовчних ходів. Основні синдроми (жовтяниця, холестааз) за хвороб печінки і жовчних ходів. Гепатит. Амілоїдоз. Цироз. Гепатодистрофія: етіологія, патогенез, симптоми, методи діагностики. Диференціальна діагностика (гепатодистрофія, паренхіматозний і гнійний гепатит, цироз), лікування і профілактика хвороб печінки.

Хвороби жовчних шляхів: холецистит, холангіт, жовчнокам'яна хвороба.

Профілактика хвороб печінки.

Хвороби очеревини. Перитоніт. Водянка черевної порожнини. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика.

Дослідження хворих тварин. Розгляд історії хвороби.

Тема 3. Хвороби підшлункової залози

Класифікація хвороб підшлункової залози. Основні синдроми хвороб підшлункової залози: больовий, холестатичний і зовнішньосекреторної недостатності. Панкреатит.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1. Загальна профілактика і терапія внутрішніх хвороб тварин						
Змістовий модуль 1 Загальна профілактика і терапія внутрішніх хвороб тварин						
Тема 1. Основи загальної терапії внутрішніх хвороб	6	2	2			2
Тема 2. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин	6	2	2			2
Тема 3. Диспансеризація сільськогосподарських тварин, її теоретичні основи, етапи та завдання	6		–			6
Разом за змістовим модулем 1	18	4	4			10
Модуль 2. Хвороби серцево-судинної та дихальної систем						
Хвороби серцево-судинної системи						
Тема 1. Хвороби перикарда	6	2	2			6
Тема 2. Хвороби міокарда і ендокарда	6	2	4			6
Хвороби дихальної системи						
Тема 1. Хвороби дихальних шляхів	4	2	4			2
Тема 2. Хвороби легень і плеври	8	2	4			4
Хвороби системи травлення, печінки і жовчних шляхів						
Тема 1. Хвороби системи травлення	8	2	6			4
Тема 2. Хвороби печінки, жовчних шляхів та очеревини	6	2	6			6
Тема 3. Хвороби підшлункової залози	4	–	2			4
Разом за змістовим модулем 2	42	12	28			32
Усього годин	90	16	32			42

5. Теми та план лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість год.
Модуль 1. Загальна профілактика і терапія внутрішніх хвороб тварин		
1	Тема 1. Основи загальної терапії внутрішніх хвороб План 1. Вступ. Предмет, зміст і методи вивчення навчальної дисципліни, її структурно-логічна схема, значення у формуванні лікаря ветеринарної медицини. Основні етапи розвитку вчення про внутрішні хвороби тварин. Внесок вітчизняних і закордонних учених у розвиток науки про внутрішні хвороби тварин. Види навчальної діяльності, навчальних занять, індивідуальних завдань самостійної роботи студентів і форма контрольних	2

	<p>заходів з навчальної дисципліни. Рекомендований перелік джерел літератури.</p> <p>2. Правила, види і методи терапії.</p> <p>3. Етіотропна терапія: суть та різновиди. Протимікробна, пребіотико-, пробіотико- і антидототерапія.</p> <p>4. Патогенетична терапія: суть і різновиди. Неспецифічна стимулювальна терапія: різновиди і механізм дії. Протеїно- та імуностимулювальна терапія.</p>	
2	<p>Тема 2. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин</p> <p>План</p> <p>1. Аналіз годівлі тварин і якості кормів. Антипоживні речовини (антиаліментарні, інгібітори протеаз, антивітаміни, антимінеральні). Токсичні речовини кормів: глікозиди (нітро- і тіоглікозиди, сапоніни, поліфенольні сполуки).</p> <p>2. Застосування засобів хімічного і мікробіологічного синтезу для профілактики внутрішніх хвороб тварин.</p>	2
Модуль 2. Хвороби серцево-судинної та дихальної систем		
3	<p>Тема 3. Хвороби перикарда</p> <p>План</p> <p>1. Травматичний перикардит.</p> <p>2. Диференціальна діагностика травматичного перикардиту і ретикулоперитоніту.</p> <p>3. Лікування та профілактика хвороб перикарда.</p>	2
4	<p>Тема 4. Хвороби міокарда і ендокарда</p> <p>План</p> <p>1. Міокардіодистрофія: етіологія, патогенез, симптоми.</p> <p>2. Диференціальна діагностика міокардіодистрофії і міокардиту.</p> <p>3. Лікування тварин з ураженням міокарда.</p>	2
5	<p>Тема 6. Хвороби дихальних шляхів</p> <p>План</p> <p>1. Класифікація хвороб системи дихання, їх поширення.</p> <p>2. Риніт та Ларингіт.</p> <p>3. Хвороби трахеї та бронхів</p>	2
6	<p>Тема 7. Хвороби легень і плеври</p> <p>План</p> <p>1. Хвороби легень незапального характеру: визначення, класифікація за етіологією, характером і ступенем ураження легеневої тканини.</p> <p>2. Емфізема легень: етіологія, патогенез, симптоми.</p> <p>3. Диференціальна діагностика альвеолярної і інтерстиціальної емфізем.</p> <p>4. Лікування і профілактика.</p>	2
7	<p>Тема 10. Хвороби системи травлення</p> <p>План</p> <p>1. Класифікація хвороб.</p> <p>2. Закупорення стравоходу.</p> <p>3. Гіпотонія рубця. Ацидоз рубця.</p>	2

	4. Гостра тимпанія рубця. 5. Зміщення сичуга, гастрит (абомазит).	
8	Тема 13. Хвороби печінки, жовчних шляхів та очеревини План 1. Класифікація хвороб. 2. Основні синдроми (жовтяниця, холестаза) за хвороб печінки і жовчних ходів. 3. Гепатодистрофія: етіологія, патогенез, симптоми, методи діагностики. 4. Диференціальна діагностика (гепатодистрофія, паренхіматозний і гнійний гепатит, цироз), лікування і профілактика хвороб печінки.	2
	Разом	16

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість год.
МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА І ТЕРАПІЯ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ТВАРИН		
1	<u>Тема 1. Основи загальної терапії внутрішніх хвороб</u> 1. Ознайомлення з технікою безпеки при дослідженні і лікуванні тварини. 2. Вивчення методів введення лікарських препаратів. 3. Ознайомлення з методами етіотропної терапії. 4. Ознайомлення з правилами застосування протимікробних препаратів. 5. Застосування засобів специфічної терапії.	2
2	<u>Тема 2. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин</u> 1. Ознайомлення з методами патогенетичної терапії. 2. Проведення новокаїнових блокад за внутрішніх хвороб тварин. 3. Ознайомлення з методами неспецифічної стимулювальної терапії. 4. Ознайомлення з методами заміної терапії. Вітаміно- і ферментотерапія. 5. Застосування мінеральних елементів за внутрішніх хвороб тварин. 6. Ознайомлення з основними методами фізіотерапії: світло- і електролікування тварин. 7. Аналіз годівлі тварин. 8. Виконання розрахунків структури раціону, концентрації енергії, поживних і біологічно активних речовин у сухій речовині кормів.	2
МОДУЛЬ 2. ХВОРОБИ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ТА ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМ		
3	<u>Тема 4. Хвороби перикарда</u> 1. Ознайомлення з хворобами перикарда. 2. Диференціальна діагностика хвороб перикарда. 3. Розгляд історії хвороби.	2
4	<u>Тема 5. Хвороби міокарда та ендокарда</u> 1. Ознайомлення з хворобами міокарда. 2. Диференціальна діагностика міокардіодистрофій.	4

	3. Розгляд історії хвороби.	
5	<u>Тема 8. Хвороби верхніх дихальних шляхів</u> 1. Дослідження тварин у разі кровотечі з носа, риніту, ларингіту, набряку гортані, бронхіту.	4
6	<u>Тема 9. Хвороби легень і плеври</u> 1. Розгляд хвороб легень. 2. Визначення етіології крупозної, аспіраційної і ателектатичної пневмоній та їх диференційна діагностика від катаральної бронхопневмонії та бронхіту.	4
7	<u>Тема 11. Хвороби системи травлення</u> 1. Дослідження та лікування тварин у разі патології ротової порожнини, глотки і стравоходу 2. Оформлення і розгляд історії хвороби, ставлення діагнозу, призначення лікування. 3. Розгляд хвороб ротової порожнини і стравоходу: стоматиту і закупорення стравоходу.	6
8	<u>Тема 13. Хвороби печінки, жовчних шляхів та очеревини</u> 1. Дослідження тварин із захворюванням печінки Оформлення і розгляд історії хвороби, встановлення діагнозу, призначення лікування. 2. Розгляд хвороб печінки. Гепатит, амілоїдоз і цироз печінки.	6
9	<u>Тема 14. Хвороби підшлункової залози</u> 1. Дослідження тварин із захворюванням підшлункової залози. Оформлення і розгляд історії хвороби, встановлення діагнозу, призначення лікування. 2. Розгляд хвороб підшлункової залози.	2
	Разом	28

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість год.
МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА І ТЕРАПІЯ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ТВАРИН		
Змістовий модуль 1 Загальна профілактика і терапія внутрішніх хвороб тварин		
1	<u>Тема 1. Основи загальної терапії внутрішніх хвороб</u> 1. Зовнішні та ентеральні методи застосування лікарських речовин. Парентеральні методи введення ліків. Види теплових процедур. Терапія специфічними препаратами. Фаготерапія, інтерферонотерапія [8, с. 22-26]; [8, с. 12-49; с. 65-66]. 2. Патогенетична терапія. Рефлексотерапія. Тканинна, лізато- і органотерапія. Замінна терапія: гормонотерапія, гемотрансфузія. Фармакотерапія. Апітерапія. Дієтотерапія та особливості застосування її за хвороб різних органів. Симптоматична терапія. Фізіотерапія. Фототерапія: інфрачервоне та ультрафіолетове опромінення. Лазеротерапія. Аероіонотерапія. Ультразвукова терапія. Гідро- і термотерапія [1, с. 29-62, 73-105]; [8, с. 29-49, 129-175]; [15, с. 12-44, 135-217].	2
2	<u>Тема 2. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин</u> 1. Загальна профілактика внутрішніх хвороб тварин. Аналіз утримання та	2

	годівлі тварин [1, с. 106-135]; [8, с. 176-205];	
3	Тема 3. Диспансеризація тварин Диспансеризація [1, с. 106-135]; [8, с. 176-205]; [11, с. 35-77].	6
МОДУЛЬ 2. ХВОРОБИ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ТА ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМ		
Змістовий модуль 2 Хвороби серцево-судинної системи		
3	Тема 1. Хвороби перикарда Загальні симптоми і синдроми за хвороб серцево-судинної системи. Гідроперикард. Диференціація перикардиту і гідроперикарду [1, с. 136-147]; [9, с. 109-120]; [11, с. 157-161].	6
4	Тема 2. Хвороби міокарда і ендокарда 1. Хвороби міокарда. Міокардіофіброз. Розширення серця. Інфаркт міокарда. Уроджені і набуті пороки серця. Гіпертензія, її причини і діагностика. Хвороби судин: артеріосклероз і тромбоз [1, с. 147-159]; [9, с. 109-149]; [11, с. 161-184].	6
Змістовий модуль 3. Хвороби дихальної системи		
5	Тема 1. Хвороби дихальної системи 1. Кровотеча з носа. Гайморит і фронтит. набряк гортані. Ларингіт. Трахеїт [1, с. 170-181]; [9, с. 174-186]; [11, с. 185-192]. 2. Хвороби легень. Гіперемія і набряк легень. Легенева кровотеча, альвеолярна та інтерстиціальна емфіземи легень [1, с. 187-193]; [9, с. 187-208]; [11, с. 195-197; 208-209]. 3. Хвороби плеври. Грудна водянка (гідроторакс). Пневмоторакс [1, с. 219—224].	6
МОДУЛЬ 3. ХВОРОБИ СИСТЕМИ ТРАВЛЕННЯ, ПЕЧІНКИ І ЖОВЧНИХ ШЛЯХІВ		
Змістовий модуль 4. Хвороби системи травлення, печінки і жовчних шляхів		
6	Тема 1. Хвороби системи травлення 1. Стоматит, фарингіт, параліч глотки. Запалення, параліч, звуження, розширення і спазми стравоходу. Хвороби стравоходу у дрібних тварин. Парез і паракератоз рубця. Хвороби сичуга. Абмазит [1, с. 225-242; 248-249; 262-264; 270-272]; [9, с. 220-238; 255-257]; [11, с. 78-87; 105-106]. 2. Обтурація кишечника. Механічна непрохідність: перекручування і заворот кишок, защемлення, інвагінація і зміщення кишок. Тромбоемболія брижових артерій [1, с. 322-338]; [2, с. 269-294]; [11, с. 127-134].	4
7	Тема 2. Хвороби печінки, жовчних шляхів та очеревини 1. Синдроми за хвороб печінки і жовчних ходів [1, с. 330-364]; [9, с. 295-323]; [11, с. 131-152]. 2. Хвороби очеревини: перитоніт і черевна водянка (асцит) [1, с. 366-370]; [11, с. 153-156].	6
8	Тема 3. Хвороби підшлункової залози 1. Панкреатит, атрофія та пухлини [2, с. 3-12]; [11, с. 515-527].	4
	Разом	42

7. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. **Словесні:** розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж, робота з книгою (читання, переказ, виписування, складання плану, рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів тощо).

1.2. **Наочні:** демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. **Практичні:** лабораторний метод, практична робота, вправа, виробничо-практичні методи.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

2.1. *Аналітичний*

2.2. *Методи синтезу*

2.3. *Індуктивний метод*

2.4. *Дедуктивний метод*

2.5. *Традуктивний метод*

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

3.1. *Проблемний*

3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*

3.3. *Дослідницький*

3.4. *Репродуктивний*

3.5. *Пояснювально-демонстративний*

4. Активні методи навчання - використання технічних засобів навчання, мозкова атака, рішення виробничих задач, конкурси, диспути, круглі столи, бінарні заняття, використання проблемних ситуацій, екскурсії, заняття на виробництві, групові дослідження, самооцінка знань, імітаційні методи навчання (побудовані на імітації майбутньої професійної діяльності), використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій та інші)

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій, інтерактивної дошки та електронних таблиць, case-study (метод аналізу конкретних ситуацій), діалогове навчання, співробітництво студентів та інші.

8. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС

2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- рівень знань, продемонстрований на практичних, лабораторних та семінарських заняттях;

- активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;

- результати виконання практичних робіт;

- експрес-контроль під час аудиторних занять;

- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;

- написання рефератів, оформлення історій хвороби;

- результати тестування;

- письмові завдання при проведенні контрольних робіт;

- виробничі ситуації.

4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання

- курсова робота (проект);

- науково-дослідна робота;
 - навчально-дослідна робота;
- навчально-практичне дослідження із презентацією результатів тощо.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Форма контролю «залік»

Поточне тестування та самостійна робота										С Р С	Разом за модулі та СРС	Атестація	Сума
Змістовий модуль 1 35 балів			Змістовий модуль 2 –35 балів		Змістовий модуль 3 - балів		Змістовий модуль 4 - балів						
T1	T2	T3	T1	T2	T1	T2	T1	T2	T3	15	85 (70+15)	15	100
10	15	5	15	20	-	-	-	-	-				

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Методи терапевтичної техніки / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, Є.В. Душкін // Методичні вказівки до лабораторно - практичних занять для студентів 3 курсу факультету ветеринарної медицини. – Суми. – Сумський СГІ, 1997. – 43 с.

2. Фізіотерапія і фізіопрофілактика / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, А.К. Джавадов, А.Б. Юайдевятов // Методичні вказівки до лабораторно - практичних

занять для студентів 3 курсу факультету ветеринарної медицини. - Суми. – Сумський ДАУ, 1998. – 31 с.

3. Фізіотерапія і фізіопрофілактика / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, А.К. Джавадов, А.Б. Байдевлятов // Методичні вказівки до лабораторно - практичних занять для студентів 3 курсу факультету ветеринарної медицини. - Суми. – Сумський ДАУ, 1998. – 23 с.

4. Дієтотерапія і дієтопрофілактика / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, А.Б. Байдевлятов // Методичні вказівки до лабораторно - практичних занять для студентів 3 курсу факультету ветеринарної медицини. - Суми. – Сумський ДАУ, 1998. – 22 с.

5. Мусієнко В.М., Улько Л.Г., Мусієнко О.В. Блок рецептів по хворобам системі травлення до лабораторно - практичних занять з курсу «Внутрішні хвороби тварин» для студентів факультету ветеринарної медицини (методичний посібник) . - Суми. – Сумський ДАУ, 2000. – 25 с.

6. Мусієнко В.М., Улько Л.Г., Мусієнко О.В. Блок рецептів по хворобам системи дихання до лабораторно - практичних занять з курсу «Внутрішні хвороби тварин» для студентів факультету ветеринарної медицини (методичний посібник) . - Суми. – Сумський ДАУ, 2000. – 21 с.

7. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичний посібник до самостійної роботи. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

8. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття № 1. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

9. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття № 2. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

10. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття № 3. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

11. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття № 4. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

12. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття № 5. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

13. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття № 6. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

14. Хвороби системи травлення / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.І. Скляр // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття № 7. – Суми. – Сумський НАУ, 2003. – 74 с.

15. Хвороби серцево-судинної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Методичний посібник до самостійної роботи студентів факультету ветеринарної медицини. – Суми. – Сумський НАУ, 2005. – 80 с.

16. Хвороби серцево-судинної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Методичні вказівки до лабораторно-практичного

заняття-1 для студентів факультету ветеринарної медицини. – Суми. – Сумський НАУ, 2005. –36 с.

17. Хвороби серцево-судинної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття-2 для студентів факультету ветеринарної медицини. – Суми. – Сумський НАУ, 2005. –40 с.

18. Хвороби серцево-судинної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття-3 для студентів факультету ветеринарної медицини. – Суми. – Сумський НАУ, 2005. –20 с.

19. Хвороби серцево-судинної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Методичні вказівки до лабораторно-практичного заняття-4 для студентів факультету ветеринарної медицини. – Суми. – Сумський НАУ, 2005. – 20 с.

20. Правила особистої гігієни й безпеки праці при дослідженні хворих тварин і надання їм лікувальної допомоги. / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Методичні вказівки до лабораторно-практичних занять-для студентів факультету ветеринарної медицини. – Суми. – Сумський НАУ, 2005. –17 с.

21. Хвороби серцево-судинної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Методичний посібник до самостійної роботи студентів факультету ветеринарної медицини. Робочий зошит – Суми. – Сумський НАУ, 2006. – 46 с.

22. Диспансеризація сільськогосподарських тварин. / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна // Навчально-методичний посібник до лабораторно – практичних занять та самостійної роботи студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин». – Суми. – Сумський НАУ, 2007. – 69 с.

23. Хвороби дихальної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.Л. Нечипоренко, О.І. Скляр, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна, О.І. Шкромада, Р.В. Долбаносова // Методичні вказівки до лабораторно – практичних занять № 1-2 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин». – Суми. – Сумський НАУ, 2008. – 55 с.

24. Хвороби дихальної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.Л. Нечипоренко, О.І. Скляр, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна, О.І. Шкромада, Р.В. Долбаносова // Методичні вказівки до лабораторно – практичного заняття № 3 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин». – Суми. – Сумський НАУ, 2008. – 49 с.

25. Хвороби дихальної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.Л. Нечипоренко, О.І. Скляр, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна, О.І. Шкромада, Р.В. Долбаносова // Методичні вказівки до лабораторно – практичного заняття № 4 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин». – Суми. – Сумський НАУ, 2008. – 43 с.

26. Хвороби дихальної системи / Л.Г. Улько, В.М. Мусієнко, О.Л. Нечипоренко, О.І. Скляр, О.В. Мусієнко, О.С. Кистерна, О.І. Шкромада, Р.В. Долбаносова // Методичні вказівки до лабораторно – практичного заняття № 5 для студентів факультету ветеринарної медицини з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин». – Суми. – Сумський НАУ, 2008. – 38 с.

12. Рекомендована література

Базова

1. Внутрішні хвороби тварин / В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, М.О. Судаков та ін.; За ред. В.І. Левченка. - Біла Церква, 1999. - Ч. 1. - 376 с.
2. Внутрішні хвороби тварин / В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, В.В. Влізло та ін.; За ред. В.І. Левченка. - Біла Церква, 2001. - Ч. 2. - 544 с.
3. Ветеринарна клінічна біохімія / В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін та ін.; За ред. В.І. Левченка і В.Л. Галяса. - Біла Церква, 2002. - 400 с.
4. Ветеринарна клінічна біохімія: навчальний посібник і М.І. Карташов, О.П. Тимошенко, Д.В. Кібкало та ін.; За ред. М.І. Карташова та О.П. Тимошенко. - Харків: Еспада, 2010. - 400 с.
5. Ветеринарна клінічна гематологія : навчальний посібник / О.І. Сукманський, С.І. Улизько ; за ред.. О.І. Сукманського. – Одеса : ВМВ, 2009. – 168 с.
6. Внутрішні хвороби тварин: Практикум / М.І.Цвіліховський, В.І.Береза, В.С.Січкар та ін.; – К.: Арістей, 2004.- 140 с.
7. Годівля сільськогосподарських тварин : підручник / І.І. Ібатулін, Д.О. Мельничук, Г.О. Богданов та ін...; за ред.. І.І. Ібатуліна. – Вінниця, Нова книга, 2007. – 616 с.
8. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин: Практикум / В.І.Левченко, І.П.Кондрахін, Л.М.Богатко та ін.; За ред. В.І.Левченка. – Біла Церква, 2000. – 224 с.
9. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин / В.І.Левченко, В.В.Влізло, І.П.Кондрахін, та ін.; За ред. В.І.Левченка. - Біла Церква, 2004. - 608 с.
10. Клінічна ветеринарна фармакологія / О.І. Канюка,, В.Р. Фейтельберг-Бланк, Ю.П. Лизогуб та ін.; За ред.. О.І. Канюки. – Одеса: Астропринт, 2006. – 291 с.
11. Кондрахин И.П. Диагностика и терапия внутренних болезней животных. – М.: Аквариум-Принт, 2005. – 830 с.
12. Локес П.Ы. Лікарські рослини: підручник / П.Ы. Локес, Ы.Г. Панасенко. – Полтава: Довкілля. – К, 2010. – 264 с.
13. Кондрахин И.П., Курилова Н.В. Клиническая лабораторная диагностика в ветеринарии. М.: Агропромиздат, 1985 – 346 с.
14. Кондрахин И.П. Алиментарные и эндокринные болезни животных. – М.: Агропромиздат, 1989. – 256 с.
15. Фізіотерапія і фізіопротекція внутрішніх хвороб тварин: навч. посібник / В.В. Лисенко, В.І. Немировський, О.В. Семенов, В.М. Соколюк: За ред.. В.І. Немировського. – Дніпропетровськ : РВВ держагроуніверситету, 2006. – 220 с.
16. Хвороби свиней: навч. посібник / В.І. Левченко, В.П. Заярнюк, І.В. Панченко та ін.; За ред.. В.І. Левченка і І.В. Папченка. – Біла Церква, 2005. – 168 с.

Допоміжна

1. Мікроелементози сільськогосподарських тварин / М.О.Судаков, В.І.Береза, І.Г. Погурський та ін.; За ред. М.О.Судакова. – 1991. – 144 с.
2. Уразаев Н.А., Никитин В.Я. Эндемические болезни сельскохозяйственных животных. М.: Агропромиздат, 1990. – 272 с.

3. Кондрахин И.П., Курилова Н.В. Клиническая лабораторная диагностика в ветеринарии. М.: Агропромиздат, 1985 – 346 с.

4. Болезни молодняка сельскохозяйственных животных: Справочник / В.П.Литвин, В.И.Береза, В.Г.Скибицкий и др. – К.: Урожай, 1992. – 168 с.

5. Ветеринарная диспансеризация сельскохозяйственных животных: Справочник / В.И.Левченко, Н.А.Судаков. Г.Г.Харута и др.; Под ред. В.И.Левченко К.: Урожай. 1991.-304 с.

6. Внутрішні хвороби тварин / В.І.Левченко, І.П.Кондрахін, В.В.Влызло та ін.; За ред. В.І.Левченка. – Біла Церква, 2001. – Ч.2. - 544 с.

7. Внутренние болезни животных / Г.Г.Щербаков, А.В.Коробов, Б.М.Анохин и др.; Под. общ. ред. Г.Г.Щербакова, А.В.Коробова. – СПб.: Лань, 2002.–736 с.

8. Внутрішні хвороби тварин / М.О.Судаков, М.І. Цвіліховський, В.І.Береза та ін.; За ред. М.О.Судакова. – К.: Мета, 2002. – 352 с.

9. Внутрішні хвороби тварин: Практикум / М.І.Цвіліховський, В.І.Береза, В.С.Січкара та ін.; – К.: Арістей, 2004.- 140 с.

10. Внутренние незаразные болезни сельскохозяйственных животных / И.Г.Шарабрин, В.А.Аликаев, Л.Г.Замарин и др.; Под ред. И.Г.Шарабрина. – М.: Агропромиздат, 1985. – 527 с.

11. Внутренние незаразные болезни сельскохозяйственных животных / Б.М. Анохин, В.М. Данилевский, Л. Г.Замарин и др.; Под ред. В. М. Данилевского. М.: Агропромиздат, 1991. - 575 с.

12. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин: Практикум / В.І.Левченко, І.П.Кондрахін, Л.М.Богатко та ін.; За ред. В.І.Левченка. – Біла Церква, 2000. – 224 с.

13. Кузовкін Є.М., Канюка О.І., Васильєв С.І. Довідник сучасних лікарських препаратів у ветеринарній медицині. – Харків: Еспада, 2002. – 448 с.